

خوانش رفتار در فضای شهری

www.ketab.ir

دکتر اعظم سادات رضوی زاده
عضو هیات علمی دانشگاه آزاد
اسلامی واحد کاشان

رضوی زاده، اعظم سادات، ۱۳۵۸ -	:	سرشناسه
خوانش رفتار در فضای شهری / اعظم سادات رضوی زاده.	:	عنوان و نام پدیدآور
تهران : اول و آخر، ۱۳۹۹.	:	مشخصات نشر
۱۴۷ ص.: مصور(رنگی).	:	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۲۲-۶۵۰۸۳۰-۸	:	شابک
فیفا	:	وضعیت فهرست نویسی:
کتابنامه: ص. ۱۳۹ - ۱۴۳.	:	یادداشت
فضاهای عمومی -- جنبه های اجتماعی	:	موضوع
Public spaces -- Social aspects	:	موضوع
فضاهای عمومی -- ایران -- جنبه های اجتماعی	:	موضوع
Public spaces -- Iran -- Social aspects	:	موضوع
رفتارگرایی -- جنبه های اجتماعی	:	موضوع
Behaviorism (Psychology) -- Social aspects	:	موضوع
شهرسازی -- ایران -- کاشان	:	موضوع
City planning -- Iran -- Kashan	:	موضوع
NA۹۰۵۳	:	رده بندی کنگره
۷۱۱/۴	:	رده بندی دیویی
۶۲۳۶۴۴۸	:	شماره کتابشناسی ملی

خوانش رفتار در فضای شهری

مولف: اعظم سادات رضوی زاده

چاپ اول : ۱۳۹۹

شمارگان : ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۹۸۰۰ تومان

انتشارات اول و آخر

«عضو انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی»

© حق چاپ محفوظ است. ISBN ۹۷۸-۶۲۲-۶۵۰۸۳۰-۸

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هرکس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ی ناشر به هر شکل اعم از نشر یا پخش عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

نشانی: تهران، میدان انقلاب، کوچه جنتی (مترو)، بن بست فرسار، پلاک ۳، واحد ۱

تلفن: ۶۶۱۲۷۰۸۳-۶۶۱۲۷۲۶۶

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۷	فصل یکم: رفتار و فضای شهری
۸	رفتار
۱۲	رفتارگرایی
۱۴	قرارگاه رفتاری
۲۱	فضای شهری
۲۷	فصل دوم: رفتارشناسی در فضای شهری
۴۴	رفتار و فضای شهری به مثابه یک پدیده در مکان
۴۸	رفتار و فضای شهری به مثابه باله مکانی
۵۲	رفتار و فضای شهری به مثابه یک کلیت
۶۳	فصل سوم: ابعاد پدیداری رفتار در فضای شهری
۶۴	حرکت
۶۹	توقف
۷۱	برخورد
۷۴	زمان
۷۷	ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی
۸۱	ویژگی‌های محیطی
۸۶	نگرش

فصل چهارم: خوانش رفتار در فضای شهری ----- ۶۳

ابعاد باله مکان- رفتاری ----- ۹۰

خوانایی ----- ۹۴

پیچیدگی ----- ۱۰۰

جهت یابی ----- ۱۰۵

ارزش های رفتاری ----- ۱۰۹

دانش رفتاری ----- ۱۱۳

۴-۱-۶ کیفیت کالبدی ----- ۱۱۵

۴-۲ ویژگی های باله مکان رفتاری ----- ۱۱۹

۴-۲-۱ ویژگی های درونی ----- ۱۲۰

۴-۲-۲ ویژگی های بیرونی ----- ۱۲۸

فهرست منابع فارسی ----- ۱۳۹

فهرست منابع انگلیسی ----- ۱۴۳

www.ketab.ir

یک روز گرم آفتابی در خیابان و میدان مرکز شهر، عابران از پیاده‌روها می‌گذرند. مردم روی نیمکت‌ها و پله‌ها می‌نشینند و از خوردن یک فنجان قهوه لذت می‌برند. فروشندگانه‌های دوره‌گرد پرسه می‌زنند و در مسیر آزاد هرجا، بچه‌ها اطراف یک مجسمه خاص می‌روند، گروه‌های کارگران در حال گفتگو هستند. حس شهری زندگی با فعالیت و حرکت مردم به وجود می‌آید. جنب و جوش مردم یکی از مناظر بزرگ پلازاهای شهری هستند (Whyte, 1980)

زندگی روزمره انسان در مکان‌هایی با فضاها و محیط‌های اطرافشان در ساختارهای ذهنی و کنش‌های محیطی بسیار واقعی و تجربه‌های هرروزه انسانی شکل می‌گیرد. در سالیان بعد از مدرنیسم که بعد انسانی در فرایند طراحی شهری نادیده گرفته شد و گاه تنها اشاره‌ای به آن شده و از سوی دیگر طراحی شهرها با توجه به حرکت اتومبیل شکل گرفته‌اند، پیامدهایی به دنبال داشته که لزوم توجه به انسان به عنوان جزء جدایی‌ناپذیر یک فضای شهری، از بنیانی‌ترین راه حل‌ها به شمار می‌رود. در این توجه، رفتار انسانی منتج از حضور او در فضای شهری از اجزاء فضای شهری انگاشته می‌شود. به گونه‌ای که در صورت عدم حضور انسان در کالبد شهر، نمی‌توان فضای شهری سرزنده‌ای را انتظار داشت. در معرفی اجزاء فضای شهری دیدگاهی همگرا و تلفیق‌گر، مخصوصاً بین انسان و محیط زندگی‌اش به کار گرفته می‌شود. گاه انسان در نگرستن به مسائل شهری خود به کناری می‌ایستد و لاجرم اجزاء شهر در حیطه کالبدی معرفی می‌شوند. این در حالی است که رابطه انسان با شهرش چون پیوندی قوی بر مسائل اساسی زندگی انسان مؤثر است. در بسیاری موارد شهر و امکاناتش حدود تفکر ساکنین را در بهبود محیط شهری تعیین می‌کند و یا حتی انگیزه حرکت و انجام برخی افعال را فراهم می‌آورد. در این راستا توجه به عابران پیاده در دستور کار طراحان قرار می‌گیرد و توجه به رفتار انسانی در محیط شهری از مسائل مهم و مورد توجه می‌باشد. بنابراین مفهوم فضای شهری اختلاطی از خصوصیات مکانی فضا و حضور انسان است که بخشی از مسائل مربوط به رفتار انسان، خصوصیات ادراکی و رفتاری اوست. با حضور و

بروز رفتارها، فضای شهری در لحظه در حال ایجاد شدن است و این پویایی و سرزندگی جلوه‌ای از اکنون را در فضای شهری نمودار می‌کند. حضور انسان در فضای شهری آغاز تعاملات فضا و انسان است. فضای شهری با دلالت بر معانی در ضمن ایجاد بستری مناسب برای فعالیت‌های شهری، سامانه‌ای برای عملکردها تعریف می‌کند. لذا کالبد فضا در موضع یکی از ارکان فضای شهری در جایگاه حاوی معنا بودن و سامانگر عملکردها قرار دارد. توجه به کالبد در این مرتبه به منظور عامل و لازمه برقرارشدن ارتباطات عملکردی و معنایی و در بردارنده‌این مفاهیم است. بنابراین در رابطه رفتار و فضای شهری به‌این مهم توجه می‌شود که چه عاملی ارتباط ارکان فضای شهری را تقویت می‌کند و به لحاظ کیفی ارتقاء می‌دهد.

کاربر فضای شهری (مردم) یک سوی تمام نظریاتی است که در مطالعات رفتار در فضای شهری مطرح گردیده‌اند. تلاش همه نظریه پردازان حول این موضوع بوده است که چگونه می‌توان کاربر را در خلق فضای شهری یویا و سرزنده مؤثر دانست. روش‌های مطالعات رفتار که مبتنی بر مشاهده رفتارها هستند بیشتر جنبه توصیفی دارند. حال آنکه اساس روش‌های تحلیل حضور انسان الزاماً رفتار انسان را مؤثر از فضا نمی‌داند که با آگاهی نسبت به آن نقش اصلی در فضا مشخص شود. بلکه به جای توصیف رفتار، بحث اصلی به چرایی، چگونگی و کیفیت حضور انسان مرتبط است.

مبنای مطالعات در این کتاب نگاه کردن به محیط شهری به عنوان یک سیستم پیچیده و یافتن راهی برای درک و نشان دادن فرایند پویا از سیستمی است که تحت تأثیر روابط داخلی میان همه عناصر آن شکل گرفته است. مجموعه‌ای از تجارب کاربران فضا که شکل دهنده محیط شهری هستند و باعث سرزندگی و پویایی آن می‌شوند. لذا در این کتاب پس از پرداختن اجمالی به مفاهیم اساسی همچون رفتار و فضای شهری به مطالعات پیشین در این زمینه اشاره شده، و سپس با استناد به مباحث مطرح در این حوزه، ساختارهای اثرگذار در شکل‌گیری رفتار در فضای شهری در خوانشی توان بیان می‌گردد. لازم به ذکر است که بخشی از مبانی مطالعاتی این کتاب از رساله دکتری نگارنده با عنوان "تبیین رابطه رفتار و فضای شهری با رویکرد پدیدارشناسی در بافت تاریخی کاشان" آمده است که در سال ۱۳۹۳ به راهنمایی آقای دکتر حمید مجیدی و مشاوره خانم دکتر فرح حبیب به انجام رسیده است. همچنین تمامی تصاویری که در متن کتاب آمده است توسط نگارنده تهیه شده است.

امید آن که این پژوهش، درآمدی بر نظریات و مطالعات رفتار محیط داشته باشد تا بتواند مطابق مدل مفهومی ارائه شده، خوانشی منسجم‌تر از ارتباط پیوسته‌ای که بین انسان و فضای شهری وجود دارد، بیش از پیش فراهم آورد.